

stručna obrazovanost zaposlenih u društvenoj poljoprivredi hrvatske

mr tito žimbrek
mr tomišlav budin

72

—→ Temeljni je cilj ovoga rada da analizira intenzivnost promjena u zapošljavanju i kadrovima u novijem razdoblju, te neke stručno-obrazovne kvalitete zaposlenih u društvenoj poljoprivredi. Stoga ćemo na temelju dostupnih statističkih podataka nastojati utvrditi obilježja kadrova prema skupinama i vrstama škola od posebnog interesa za poljoprivredu.¹⁾

Kretanje broja zaposlenih

U poljoprivredi i ribarstvu društvenog sektora u prosjeku je 1973/74. godine bilo zaposleno oko 40 tisuća osoba (uključivši sezonske i povremene radnike), što čini gotovo polovicu manje zaposlenih nego 1965. godine. Do 1971. godine poljoprivredne i ribarske organizacije godišnje su zapošljavale prosječno preko 5 tisuća manje osoba, uz istovremeno smanjivanje broja organizacija, ali i povećanje obradivih površina i proizvodnje. Nakon 1971. godine kretanje broja zaposlenih pokazuje tendenciju slabog porasta.

Godišnja stopa za razdoblje 1965—1974. iznosila je 7,6⁰%, i to za zaposlene isključivo u poljoprivrednoj djelatnosti 6,9⁰%, a u ribarstvu 2,4⁰% godišnje. Od ukupno stalno zaposlenih u društvenim poljoprivrednim gospodarstvima u promatranom razdoblju u prosjeku ih je oko 66⁰% radilo u poljoprivrednoj djelatnosti,²⁾ dok je ostalih 44⁰% bilo zaposleno u drugim (nepoljoprivrednim) djelatnostima tih organizacija.

Od poljoprivrednih djelatnosti najviše stalno zaposlenih radnika bilo je u ratarstvu (47⁰%), zatim u stočarstvu (22,3⁰%) te preradi (7,6⁰%); u ostalim djelatnostima bilo je zaposleno 13,1⁰% (ovdje su uključeni i zaposleni u pogonima za kooperaciju s individualnim proizvođačima).

Izrazita je dakle tendencija smanjivanja broja zaposlenih, bez obzira radi li se o stalnim ili sezonskim radnicima. Izraženo na 100 ha obradive površine (po godinama) smanjenje broja zaposlenih (stalnih, sezonskih i povremenih radnika) u poljoprivrednoj djelatnosti bilo je sljedeće:

1965.	1966.	1967.	1968.	1969.	1970.	1971.	1972.	1973.
24,1	18,1	17,2	13,7	11,6	11,0	10,5	10,0	10,1

Smanjenje potreba za živim radom proizlazi iz sve veće mehaniziranosti radova, upotrebe kemijskih sredstava (herbicida), te novog sjemena (šećerna repa). Podaci o utrošku sati rada u proizvodnji pojedinih glavnih ratarskih kultura (pšenice, kukuruza) na nekim društvenim gospodarstvima u promatranom razdoblju pokazuju osjetno smanjenje utroška rada po jedinici proizvoda.

*zaposleno osoblje
prema vrsti završene škole*

Od ukupnog broja zaposlenog osoblja u razdoblju 1970—1974. godine sa završenom *srednjom školom*, većinu čine osobe za završenom školom za KV i VKV radnike raznorodnih profila, uz manje-više sličnu strukturu u svim granama poljoprivredno-prehrambenog kompleksa.³⁾ Najveći je broj KV i VKV radnika zaposlen u prehrambenoj industriji, što je i logično s obzirom na sam karakter te djelatnosti; tu je i stopa porasta najveća. Od ostalih srednjih škola značajan udio u strukturi zaposlenih imaju oni s ekonomskom školom, sa značajnom stopom porasta.

Tabela 1

Udio zaposlenih prema završenim srednjim školama u PPK u ukupnom* — u %

Škole	Ukupno**)		Djelatnosti			
	N	‰	Poljoprivreda	Ribarstvo	Prehrambena industrija	Duhanska industrija
Škola za KV i VKV radnike	302.399	100,0	3,5	0,1	4,6	0,1
Poljoprivredne škole	2.381	100,0	43,7	0,3	8,0	2,5
Veterinarske škole	113	100,0	75,2	—	1,8	—
Ekonomske škole	42.241	100,0	4,7	0,1	5,3	0,2

*) Stanje 31. 12. 1974.

**) Zaposleni sa srednjom školom u privredi i neprivredi.

Izvor: »Zaposlenost prema školskoj spremi«, *Dokumentacija RZS*, Zagreb, 1975, br. 10.

1) Ako drugačije nije navedeno, svi podaci se odnose na poljoprivredu iz koje smo isključili ribarstvo i vodoprivredu (koji obično statistički spadaju u poljoprivredu). Zaposlene i njihovo stručno-obrazovno obilježje statistika prati redovnim godišnjim izvještajem na dan 31. 12. (obrazac Rad 10), te povremenim popisima (obrazac Rad 20). Budući da ni po obuhvatu ni po metodologiji ta dva izvora nisu sukladna, mi smo ih lučili, koristeći rezultate popisa 1972. godine za detaljnije uvide. Iako već dostupni, podatke popisa 1974. nismo međutim dospjeli analizirati.

2) Broj zaposlenog osoblja po granama razvrstan je prema pretežnom utrošku radnog vremena tijekom godine.

3) U prikazu zaposlenih prema vrsti završene škole, uz poljoprivredu su uključene i komplementarne djelatnosti u tzv. poljoprivredno-prehrambenom kompleksu; to je učinjeno stoga što sastav poljoprivrednih organizacija i njihova djelatnost nisu jednostrani, pa se time otvara šira mogućnost zaposlenja s obzirom na istu vrstu završene škole.

Podaci o zapošljavanju radnika s nekim srednjim školama od posebnog interesa u poljoprivredno-prehrambenom kompleksu pokazuju da je najveći udio u zapošljavanju u određenoj grani zabilježen kod veterinarskih srednjih škola (43,7%) te ekonomskih škola (4,7%).

Od ukupno zaposlenih sa završenim *višim školama* u poljoprivredno-prehrambenom kompleksu, oko 39% je onih sa završenom višom poljoprivrednom školom; u poljoprivredi je taj udio razumljivo najveći i iznosi 55,9%.

U prehrambenoj industriji međutim najviše je zaposlenih — gotovo trećina — sa završenim ekonomskim *fakultetom*; taj udio je čak veći (što je zanimljivo) od udjela što čine zaposleni s karakterističnim kemijsko-tehnološkim fakultetom, a također je veća i stopa porasta. U poljoprivredi je razumljivo najzastupljenije osoblje sa završenim poljoprivrednim fakultetom, te s malom razlikom i osoblje s veterinarskim fakultetom. Od ukupno zaposlenih s fakultetskom spremom u poljoprivredi, poljoprivredni je fakultet završilo 43,4%, a veterinarski 40,5%; svi ostali fakulteti sudjeluju sa svega 15,8%. U promatranom razdoblju stopa rasta zaposlenih s poljoprivrednim fakultetom bila je svega 1,0%, a s veterinarskim fakultetom nešto više — 2,9% godišnje (tabela 2).

Tabela 2

Udio zaposlenih prema završenim fakultetima u poljoprivredno-prehrambenom kompleksu*)

— u %

Fakulteti	G r a n e						
	Ukupno		Poljoprivreda	Ribarstvo	Prehrambena industrija	Duhanska industrija	Ostale poljoprivredne i nepoljoprivredne djelatnosti
	N	%					
Poljoprivredni fakultet	2.622	100,0	42,1	0,4	10,3	0,7	46,5
Veterinarski fakultet	1.537	100,0	66,1	—	6,4	—	27,0
Kemijsko-tehnološki fakultet	3.287	100,0	0,8	—	10,3	0,2	88,7
Ekonomski fakultet	9.681	100,0	1,9	0,1	4,5	0,1	93,4

*) Stanje 31. 12. 1974.

Izvor: »Zaposleno osoblje prema školskoj spremi«, *Dokumentacija RZS*, Zagreb, 1975, br. 10.

Prema podacima u tabeli 2 više od 53,5% od ukupno zaposlenih sa završenim poljoprivrednim fakultetom zaposleno je unutar osnovnih grana poljoprivredno-prehramenog kompleksa, dok se 46,5% ovog profila zapošljava izvan ovih djelatnosti.

Preko polovicu (53,9%) zaposlenog osoblja u poljoprivredi završilo je *srednje škole za stručni kadar*. Zanimljivo je spomenuti da zaposleni u poljoprivredi sa završenom (srednjom) poljoprivrednom školom čine samo 40% od ukupno zaposlenih u svim privrednim i neprivrednim djelatnostima, odnosno da ih 60% radi izvan poljoprivrede. Uz zaposlene u poljoprivredi sa odgovarajućim školama, pojavljuje se i jedan manji broj zaposlenih koji su završili škole koje s tom djelatnošću nemaju direktne veze. Od zaposlenih s višim školama u poljoprivredno-prehrambenom kompleksu najbrojniji su oni s višom poljoprivrednom školom — preko 2/3, zatim s ekonomsko-komercijalnom školom — 1/6 je takvih.

Zaposleni s prvim stupnjem fakulteta (tzv. pogonski inženjeri, ekonomisti, pravnici itd.) čine manjinu u promatranoj skupini škola i fakulteta, na što utječe činjenica da je taj nivo obrazovanja relativno novijeg datuma, te da nije bio uveden za sve struke, a niti je u praksi prihvaćen. Zbog malog broja osoba s tim stupnjem obrazovanja, u našem smo ih izvještaju prikazali zajedno sa zaposlenima sa završenim fakultetom i visokom školom.

U godini 1972. u poljoprivredi je bilo zaposleno 2.278 osoba sa završenom visokom školom i fakultetom. U društvenoj je poljoprivredi od ukupno zaposlenih sa fakultetom 45,9% završilo poljoprivredni fakultet, 41,1% veterinarski, 7% ekonomski, itd.

Podaci o zaposlenima prema završenim školama i fakultetima vrlo su indikativni i korisni za vođenje obrazovne politike. Tako npr. proizlazi da u poljoprivredno-prehrambenom kompleksu radi svega 1.036 ili 51% od ukupno završenih diplomiranih inženjera poljoprivrede (2.514); ostalih 49% je zaposleno u drugim privrednim (prehrambena industrija, trgovina) i neprivrednim djelatnostima (kulturno-socijalna djelatnost).

Premda postojeće stanje zaposlenosti prema završenoj školi u poljoprivredi ne govori puno o optimalnom razmještaju kadrova (uzimajući odgovarajuće škole za pojedine djelatnosti), ono ipak može ukazati na potrebe za određenim kadrovima te pomoći pri planiranju obrazovanja.

zahtjevi radnog mjesta za stručnom spremom⁴⁾

Ovisno o specifičnostima radnog procesa te o stupnju tehničko-tehnološkog razvoja, svaka privredna grana i svaki proces rada zahtijeva određen općeobrazovni nivo i posebnu stručnost zaposlenih. Polazeći od razvoja strukture rada kao temeljne orijentacije o potrebama strukture radne snage u društvenoj poljoprivredi u proteklom razdoblju, primjećujemo da je došlo do neuobičajeno velikih promjena (tabela 3). Te se promjene prije svega ogledaju u velikom smanjenju broja radnih mjesta za radnike bez kvalifikacija, kao i onih s nižim kvalifikacijama; značajnije se smanjio i broj radnih mjesta za kvalificirane i visokokvalificirane radnike

4) Pod stručnom spremom za rad na radnom mjestu smatra se stupanj stručne spreme i drugi zahtjevi u pogledu stručnosti radnika koji su utvrđeni kao uvjeti za vršenje poslova na radnom mjestu na kojem je zaposleni zatečen na dan popisa.

Tabela 3

Struktura zaposlenih prema stručnoj spremi i obrazovanju 1966. i 1974. godine^{*)}

	Zahtjev radnog mjesta za stručnom spremom						Stručno obrazovanje						
	1966.			1974.			1966.			1974.			
	Broj zaposlenih	Struktura	Indeks 1974/1966	Broj zaposlenih	Struktura	Indeks 1974/1966	Broj zaposlenih	Struktura	Indeks 1974/1966	Broj zaposlenih	Struktura	Indeks 1974/1966	Prosječna** stopa rasta (pada)
VSS	2.668	4,2	105,6	3.029	6,6	105,6	2.064	3,0	2.545	5,6	123,3	2,7	
VSS	946	1,4	135,5	1.282	2,8	135,5	415	0,6	1.032	2,3	248,7	13,9	
SSS	5.728	8,3	94,4	5.407	11,8	94,4	3.446	5,0	4.570	10,0	132,6	3,6	
NS	2.540	3,7	59,2	1.503	3,3	59,2	5.207	7,6	2.606	5,7	50,0	-8,3	
VKV	3.304	3,8	56,2	1.856	4,1	56,2	1.890	2,7	1.357	3,0	71,8	-4,1	
KV	19.754	28,7	79,6	15.729	34,4	79,6	13.449	19,5	12.646	27,7	94,0	-1,2	
PKV	11.495	16,7	60,1	6.904	15,1	60,1	9.442	13,7	7.141	15,6	75,6	-3,4	
NKV	22.196	32,2	45,5	9.984	21,9	45,5	32.918	47,9	13.797	30,1	41,9	-10,3	
Ukupno	68.831	100,0	66,4	45.694	100,0	66,4	68.831	100,0	45.694	100,0	66,4	100,0	

^{*)} U 1966. godini stanje na dan 30. 9. a 1974. na dan 31. 12.

^{***)} Stopa rasta izračunata postupkom geometrijske sredine.

(do 44 odnosno 20 indeksnih poena). Apsolutno gledajući, porastao je broj radnih mjesta na kojima se traži viša stručna sprema (za 35,5⁰%, odnosno 5,6⁹% za višu stručnu sprema). Najznačajnije su se promjene dogodile u razdoblju 1966—1969. godine, da bi u novijem razdoblju poprimile mirniji tok.

Ovakva su kretanja dovela i do promjena u relativnoj strukturi radnih mjesta, te su i zahtjevi za stručnim kadrovima općenito povećani (premda je u nekih kategorija došlo do njihova apsolutnog smanjenja).⁵⁾ Tako se npr. u društvenoj poljoprivredi za 50⁰% radnih mjesta zahtijeva srednja stručna sprema, odnosno kvalifikacija ili visoka kvalifikacija, a učešće zahtjeva za višom odnosno visokom stručnom spremom također je impozantno — gotovo 10⁰% ukupnih radnih mjesta.⁶⁾

U promatranom razdoblju broj ukupno zaposlenih u društvenom sektoru poljoprivrede također je naglo opadao, a taj pad može tek djelomično objasniti prikazane promjene u strukturi radnih mjesta.

međusobna usklađenost struktura rada i obrazovne strukture

U svim kategorijama zaposlenih (osim u nekvalificiranih radnika) došlo je do relativnog poboljšanja u strukturi obrazovanja zaposlenih, a apsolutno je porastao broj zaposlenih s visokim, višim i srednjim stručnim obrazovanjem. Značajan je porast zaposlenih sa srednjim stručnim obrazovanjem, premda je došlo do opadanja broja radnih mjesta koja uvjetuju takovu stručnu sprema; određena neusklađenost u tom smislu javlja se i uz druge obrazovne skupine.

U svojoj ćemo analizi pratiti i razmještaj stručnih kadrova unutar proizvodnog dijela poljoprivrednih organizacija.

Tabela 4

Razmještaj stručnih kadrova unutar pojedinih vrsta djelatnosti u poljoprivredi*)

Poljoprivredne organizacije	Ukupno	VSS	VŠS	SSS	VKV	KV
Kombinati, dobra i farme	70,7	53,2	79,1	66,4	69,9	70,3
Zadruga	22,8	7,0	16,0	24,4	27,5	26,9
Ostale poljoprivredne organizacije	6,5	39,8	4,9	9,2	2,6	2,8
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*) Stanje prema popisu zaposlenih od 31. 10. 1972. godine.

Izvor: *Obrasci* — 20/03, Zagreb, RZS.

5) Pod stručnim kadrovima podrazumijevamo KV i VKV radnike, srednje, više i visokoobrazovane.

6) Usporedbe radi navodimo da je u 1958. godini u društvenoj poljoprivredi Jugoslavije bila tražena viša odnosno visoka stručna sprema sa svega 1,6% radnih mjesta.

7) U »ostala gospodarstva« koja su obuhvaćena u poljoprivredi svrstane su i razne ustanove za unapređenje i zaštitu u poljoprivredi, kao i ekonomije nepoljoprivrednih organizacija.

U novijem razdoblju razmještaj kadrova unutar poljoprivrede daje znatno nepovoljniju sliku obrazovne strukture zaposlenih u glavnom proizvodnom dijelu društvene poljoprivrede SR Hrvatske (vidi i tabelu 5). Gotovo 40% stručnjaka s visokom stručnom spremom zaposleno je u »ostalim organizacijama«,¹⁾ tako da na poljoprivrednim kombinatima svega 4,7% zaposlenih ima visoko stručno obrazovanje. Velik nerazmjer između stručne spreme koja se traži za određeno radno mjesto i stručnog obrazovanja nalazimo i kod KV radnika u kombinatima i u zadrugama.

Nužno je skrenuti pažnju na još jedan problem koji susrećemo pri analizi kadrova, a naglašen je upravo u poljoprivredi: riječ je o velikom broju sezonskih i povremenih radnika koji su pretežno nekvalificirani, a u poljoprivredi se zapošljavaju u periodima sezone potražnje (ovi su radnici u manjoj mjeri obuhvaćeni popisom stanovništva, s obzirom da se popis provodi na određeni dan i to izvan sezone).

Preostalo je da analiziramo još neke dimenzije neusklađenosti između strukture radnih mjesta i obrazovne strukture. S jedne strane, radna mjesta sa određenim zahtjevom za odgovarajućim stupnjem stručne spreme popunjavaju se radnicima s neodgovarajućim stupnjem stručnog obrazovanja; s druge strane, zaposleni s određenim stupnjem stručnog obrazovanja, tj. s određenom formalno-pravnom kvalifikacijom, nisu u svim slučajevima zaposleni na radnim mjestima za koja se traži upravo takav stupanj stručnog obrazovanja.

Tabela 5

Zaposleno osoblje u poljoprivredi prema stupnju stručne spreme i obrazovanja, te vrstama djelatnosti u 1972. godini — u %

	Poljoprivreda ukupno	Djelatnost ukupno = 100		
		Kombinati i farme	Zadruge	Ostalo
VSS — 1	7,4	6,0	2,9	38,2
2	6,2	4,7	1,9	37,7
VŠS — 1	2,8	2,8	2,8	2,5
2	2,1	2,3	1,5	1,5
SSS — 1	13,7	12,5	16,4	16,4
2	9,7	9,1	10,4	13,5
NS — 1	1,6	0,9	2,2	7,4
2	6,3	5,0	9,6	9,5
VKV — 1	3,0	2,6	4,7	0,8
2	2,4	2,4	2,9	1,0
KV — 1	38,6	40,0	41,6	13,3
2	24,4	24,3	28,9	10,1
PKV — 1	9,0	9,1	9,0	8,4
2	12,2	12,5	11,7	10,2
NKV — 1	24,0	26,1	20,3	13,0
2	36,5	39,7	33,1	16,4

1) Stručna sprema koja se zahtijeva za rad na radnom mjestu.

2) Stručno obrazovanje.

Izvor: *Obrasci — Rad 20/03, Zagreb, RZS.*

U društvenom sektoru SR Hrvatske svega je 71,5% radnih mjesta za visoku stručnu spremu pokriveno odgovarajućim kadrom, 14,0% ih je pokriveno osobama sa srednjim stručnim obrazovanjem, 9,7% sa višim, te 0,3% sa nekvalificiranim i polukvalificiranim radnicima.

U poljoprivredi u cjelini s odgovarajućom visokom stručnom spremom pokriveno je gotovo 81% radnih mjesta, mada i na tim mjestima nailazimo i na vrlo malen broj NKV radnika (0,3%), srednjeg stručnog obrazovanja 8,9%, nižeg 2,4% itd.⁹⁾ U prosjeku je relativno povoljnije stanje u kategoriji »ostalih gospodarstava«, u poljoprivrednim kombinatima, dobrima i farmama: svega je 74% radnih mjesta visoke stručne spreme adekvatno pokriveno, dok je u poljoprivrednim zadrugama to slučaj sa tek 57,4% radnih mjesta.

Tabela 6

Međusobni odnosi zaposlenih prema traženoj stručnoj spremi i stručnom obrazovanju u poljoprivrednim kombinatima i dobrima, 1972. godine

Tražena stručna sprema	Stručno-obrazovni nivo zaposlenih								Ukupno
	VSS	VŠS	SSS	NS	VKV	KV	PKV	NKV	
<i>Kombinati i dobra</i>									
VSS	74,0	9,1	12,7	2,6	0,5	0,6	0,1	0,4	100,0
VŠS	6,6	52,0	29,7	6,2	2,0	2,7	—	0,8	100,0
SSS	0,6	2,5	56,7	28,0	0,8	5,8	0,8	4,8	100,0
NS	—	—	3,6	64,7	2,7	4,5	7,6	16,9	100,0
VKV	0,1	0,1	2,4	2,7	58,0	30,4	2,5	3,8	100,0
KV	—	0,1	0,8	1,0	1,6	54,1	18,5	23,9	100,0
PKV	—	—	0,1	0,5	0,0	3,4	39,6	56,4	100,0
NKV	0,0	0,0	0,1	0,4	0,1	2,6	5,0	91,8	100,0
<i>Poljoprivredne zadruge</i>									
VSS	57,4	10,2	15,2	9,0	3,3	2,9	0,8	1,2	100,0
VŠS	3,4	32,5	30,8	20,5	2,1	6,8	0,9	3,0	100,0
SSS	0,7	1,3	51,0	36,2	0,7	5,4	1,5	3,2	100,0
NS	0,5	—	6,5	77,4	2,1	4,3	1,6	7,6	100,0
VKV	—	—	1,3	0,8	39,0	46,9	6,9	5,1	100,0
KV	—	0,0	11,8	1,6	1,8	59,8	12,8	22,7	100,0
PKV	0,1	—	0,1	2,3	0,1	3,1	53,6	40,7	100,0
NKV	—	0,1	0,1	0,9	0,1	1,3	4,3	93,2	100,0

Izvor: *Obrasci Rad* — 20/03, Zagreb, RZS.

8) Poblíža obilježja i odnose zaposlenih u novijem razdoblju razmatrat ćemo na temelju podataka popisa zaposlenih u 1972. godini (31. 10), jer jedino kod popisa postoje detaljniji uvidi u individualni tretman zaposlenih. Smatramo, međutim, da je broj zaposlenih u poljoprivredi prema ovom popisu nepouzdan, jer bitno odskaka od registriranog broja zaposlenih na temelju redovitih godišnjih izvještaja (31. 12), a i od općih kretanja i tendencija. Moguće je da je zbog različitih datuma snimanja u raznim djelatnostima dio poljoprivrede obuhvaćen u drugim djelatnostima. Stoga ćemo prikazati samo strukture zaposlenih koje su od većeg interesa i koje ukazuju na stanje u poljoprivredi.

9) Naravno, i dalje ostaje pitanje da li je ta popunjenost odgovarajućeg profila.

Postoje međutim i obrnute tendencije. Uzmimo za primjer opet za druge. Iako je svega 57,4⁰% radnih mjesta sa potrebnom visokom stručnom spremom pokriveno adekvatnim obrazovanjem, 11,3⁰% zaposlenih koji imaju visoko stručno obrazovanje raspoređeno je na radna mjesta srednje ili niže stručne spreme i polukvalificiranog radnika; u kombinatima taj postotak kod visokog stručnog obrazovanja iznosi 5,5⁰%. Zaposleni sa nižim stručnim obrazovanjem (također u kombinatima i dobrima) pokrivaju radna mjesta a takovu stručnu spremu sa 64,7⁰%. Međutim, spomenuti na odgovarajućem radnom mjestu čine svega 11,2⁰% od ukupno zaposlenih s nižim stručnim obrazovanjem. Ostalih 88,8⁰% nalazi se na drugim radnim mjestima, i to pretežno na radnim mjestima srednje stručne spreme (70,2⁰% od ukupno zaposlenih s nižim stručnim obrazovanjem).

zaključak

U poljoprivredi društvenog sektora 1973/74. godine bilo je zaposleno blizu 40 tisuća osoba, uključujući sezonske i povremene radnike. Od stalno zaposlenih osoba dvije trećine ih radi u poljoprivrednoj djelatosti — i to gotovo polovica u ratarstvu, a petina ih je zaposleno u stočarskoj proizvodnji. Zbog sezonske neujednačenosti potreba za radom u poljoprivredi značajan je broj povremenih i sezonskih radnika (oko 30⁰% od ukupno zaposlenih).

U strukturi zaposlenih prema skupinama završenih škola, u privredi SR Hrvatske zaposleni s nepotpunom osnovnom školom čine jednu trećinu, dok četvrtinu čine zaposleni s osnovnom školom, a polovicu osoblje s višim stupnjem školske spreme (srednje, više i fakultetske). U promatranom razdoblju zapaža se pozitivna tendencija smanjivanja broja zaposlenih s nižom, a povećanja broja zaposlenih s višom školskom spremom, odnosno povećanja razine obrazovanja zaposlenih.

U analizi kretanja i stanja zaposlenih prema vrsti škola utvrdili smo da se značajan broj poljoprivrednih stručnjaka zapošljava izvan poljoprivrede, a ta je tendencija prisutna i u svijetu. Izvan poljoprivrede je od ukupno zaposlenih sa završenim poljoprivrednim fakultetom 57,9⁰%, te 56,3⁰% od ukupno zaposlenih sa srednjom poljoprivrednom školom; veterinarski stručnjaci se međutim pretežno zapošljavaju u poljoprivredi.

Analiza kretanja i stanja zaposlenih prema kvalifikaciji pokazala je da je broj stručnih kadrova u cjelini i u pojedinim djelatnostima brzo rastao, dok je tendencija u smanjenju zaposlenih s nižim stručnim obrazovanjem i nekvalificiranih radnika. Te su promjene bile osobito pojačane u razdoblju 1966—1972. godine. Međutim, ove opće ocjene ne vrijede u potpunosti za sve djelatnosti poljoprivredno-prehrambene grupacije. Usprkos visokim stopama porasta u zapošljavanju stručnih kadrova, kao i relativnom poboljšanju u strukturi, još je uvijek prisutan velik nesklad između strukture rada s jedne strane, i stručno-obrazovne strukture zaposlenih s druge strane.

Utvrdili smo da je raskorak mnogo nepovoljniji u samom razmještaju kadrova, tj. promatrajući zaposlene istovremeno i prema struč-

nom obrazovanju i prema zahtjevu radnog mjesta na kojemu rade: analiza je pokazala da su radna mjesta za stručne kadrove pokrivena najčešće u 50—60% slučajeva zaposlenima s odgovarajućim obrazovanjem.

Literatura:

1. T. Budin — T. Žimbek i sur.: »Promjene nekih stručno-obrazovnih obilježja zaposlenih i strukture rada u društvenoj poljoprivredi Hrvatske«, *Ekonomika proizvodnje hrane* 7/8, 1978.
2. T. Žimbek — T. Budin — B. Rezo — M. Tratnik: *Kadrovi u poljoprivredno-prehrambenom kompleksu SR Hrvatske*, Zagreb, SIZ Odgoja i usmjerenog obrazovanja poljoprivrede i prehrambene industrije, 1976.
3. Z. Vincek: »Program znanstveno-nastavnog razvoja Poljoprivrednog fakulteta u suradnji s privredom«, Referat na Savetovanju održanom na Poljoprivrednom fakultetu 1974.
4. B. Stancl i sur.: »Obrazovanje i kadrovi u poljoprivredi«, Zagreb, *Agronomski glasnik* 11/12, 1970.
5. Grupa autora: *Analiza i srednjoročna projekcija razvoja kadrova SRH 1967—1980* (u redakciji J. Brekić i M. Jurina), Zagreb, Ekonomski institut — Centar za kadrovska istraživanja — Republička SIZ za usmjereno obrazovanje SR Hrvatske. 1975.